

EEN OPLEIDING OVER JENAPLAN

*Jij doet
ertoe!*



JENAPLANOPLEIDING



Jij doet ertoe
als stamgroepleider!

het
Kan!

professionalisering in onderwijs en kinderopvang

JENAPLANOPLEIDING Het Kan!



het
Kan!

www.hetkanvoorhetkind.nl

info@hetkanvoorhetkind.nl

Ingrid: 06-23899831

Anite: 06-48155312

© Niets uit deze uitgave mag worden
gekopieerd en/of verspreid zonder
schriftelijke toestemming van hetKAN!



JIJ en je onderwijspraktijk

Jij doet ertoe!



JIJ DOET ERTOE!

Onze jenaplanopleiding gaat over jou! Over jezelf en over jouw onderwijspraktijk. Over de manier waarop jij tegen leren en ontwikkelen aankijkt, over de wijze waarop jij denkt en over de rol die jij wilt en kunt spelen in de ontwikkeling van kinderen. Wat gun jij de kinderen in de groep? Wat vind jij dat ze moeten en mogen ontwikkelen als ze bij jou en je collega's op school zitten? Hoe geef jij dat vorm? Hoe kom je erachter of je bereikt wat je voor ogen hebt? En, wie ben jij? Jij doet ertoe!

Wat is jenaplanonderwijs?

Er ligt een mooie uitdaging voor jou! Wat is de achtergrond van het jenaplanonderwijs? Wat maakt dat je zoveel verschillen tegen kunt komen tussen jenaplanscholen en wat is dan echt het gemeenschappelijke? Maar vooral: "Wat biedt het jenaplanconcept jou om te bereiken met kinderen wat jij voor ogen hebt?". De doelstelling van deze opleiding is dat jij kennis opdoet over jenaplanonderwijs, dit uitdraagt en in praktijk brengt. Gedurende de opleiding ontwikkel je jouw eigen ideeën bundel voor de komende jaren!

Update!

Jenaplanonderwijs is vernieuwingsonderwijs en is voortdurend in ontwikkeling. Samen werken we aan goed jenaplanonderwijs! Wij dagen jou uit om je eigen jenaplan-update te installeren. Tijdens de bijeenkomsten maken we gebruik van de basisactiviteiten gesprek, spel, werk, viering en stilte en is het stamgroepwerk het hart van ons onderwijs. Wat dat betekent, ontdek je in de jenaplanopleiding. Deze update voltooit je met het behalen van je diploma.



Niet zomaar een opleiding

De opleiding voor het Diploma jenaplanbasisonderwijs is voorbehouden aan daartoe erkende opleidingen zoals 'HetKan!'. Het diploma jenaplanbasisonderwijs is door de Minister van Onderwijs erkend (d.d. 1 aug. 1988) als aanvullend bewijs van bekwaamheid, in de zin van artikel 105 van de Wet op het Basisonderwijs. De studieomvang bedraagt 8 EC. De Post-HBO opleiding jenaplan leidt op tot gediplomeerd jenaplanstamgroepleider. Je hebt PABO als vooropleiding. Bijeenkomsten, die opleiden tot het jenaplandiploma, kennen in totaal 100 contacturen (excl.stage). De studiebelasting bedraagt 224 uur (8 x 28 uur = 8EC's; bestaande uit 12 bijeenkomsten van 5 contacturen per bijeenkomst en 2 keer een tweedaagse. Je hebt 9 uur studietijd rondom elke bijeenkomst, verspreid over twee jaren. Je voldoet aan de eisen m.b.t. het zichtbaar maken van je ontwikkeling en bent minimaal 80% van de bijeenkomsten aanwezig geweest.

BIJEENKOMSTEN

Op naar goed stamgroepleiderschap!



Het gaat om jouw (jenaplan-)ontwikkeling. Wij zijn er om jou te stimuleren tot goed stamgroepleiderschap. Zoals we kinderen steeds proberen uit te dagen en te prikkelen, gaan we dat ook doen tijdens de bijeenkomsten

Wat zijn de achtergronden van het concept? Wat biedt het concept? Wat zie jij al terug in je eigen praktijk? Wat lukt jou in je pedagogische, didactische en nieuwsgierige grondhouding en waar liggen nog jouw uitdagingen? Wat zei Peter Petersen hier over? Jij legt steeds de relatie tussen het concept en jouw ontwikkeling. Deze ontwikkeling maak je zichtbaar aan de hand van de 'jenaplancomeptenties' op een wijze die bij jou past. In de laatste fase van de opleiding geef je diepte aan jouw ontwikkeling die je zichtbaar maakt aan de hand van een actieonderzoek.

Iedereen heeft ervaringen met onderwijs, ook als hij of zij niet in het vak zit. De daarbij behorende beelden en ervaringen kunnen heel bepalend zijn voor je blik op onderwijs. Tijdens de opleiding zullen we je daarom regelmatig 'uit je comfortzone' halen. We willen je blik verruimen en jou laten ervaren wat de uniciteit van iedere persoon kan betekenen met daarbij de verschillende behoeften in leren. Je krijgt veel ruimte om op jouw eigen manier te leren. Zelfverantwoordelijkheid speelt hierin een belangrijke rol.

We werken niet programmagericht, wel doelgericht. Concreet betekent dat dat we de doelen van de opleiding steeds voor ogen houden en samen met jou en de andere studenten vorm zullen geven aan de inhoud.

Jij bent zelf verantwoordelijk voor jouw ontwikkeling, keuzes die je daarin maakt, je planning en je vraag om begeleiding van andere studenten en de docent. Je bereidt zelf onderdelen voor de bijeenkomst voor zoals prikkelingen, spel, uitdagingen voor iedereen, een viering en een afsluiting. Jij doet ertoe! Laat je zelf zien!

De bijeenkomsten vinden plaats op (één van) de deelnemende scholen. De studenten van de school waar de opleiding plaats vindt, zorgen voor een geschikte ruimte die klaar staat om te starten, wifi voor alle deelnemers en koffie en thee. Ze worden gepland op verschillende dagdelen in afstemming met de deelnemende scholen. In elk studiejaar vindt een tweedaagse plaats. Bij teamscholing wordt de gehele planning op de school afgestemd.

SAMEN LEREN

De gelukkige klas begint bij de leerkracht



Tijdens de bijeenkomsten zullen we gebruik maken van verschillende groeperingsvormen. We zullen ook een vaste groep formeren als ontwikkelgroep. Samen met hen bewaak je je eigen planning en bekijk je de wijze waarop jij jouw ontwikkeling zichtbaar maakt. Daarnaast is het van belang goed om je heen te kijken en te luisteren welke studenten juist jou zouden kunnen ondersteunen in jouw ontwikkeling. De uitgangspunten van de gelukkige groep zullen ook binnen onze studiegroep een belangrijke rol spelen. Dit betekent dat we samen de groepsvorming zullen bewaken, open zullen zijn over de ervaringen binnen de groep en ieders rol daarbinnen. Op deze wijze kunnen we zelf ervaren wat het betekent wanneer je dit binnen je stamgroep doet. 'Eén voor allen, en allen voor één'



CURRICULUM van de opleiding

*studieprogramma
opleiding*



Het curriculum is opgebouwd vanuit:

- De basisprincipes
- De jenaplankwaliteiten
- De kwaliteitscriteria
- Jenaplanessenties
- De huidige praktijk

Inhoud van de opleiding

1. De achtergronden

- Basisprincipes
- Kwaliteitscriteria jenaplan
- Jenaplankernkwaliteiten:
 - o De relatie van het kind met zichzelf
 - o De relatie van het kind met de ander
 - o De relatie van het kind met de wereld
- Jenaplanessenties
- Peter Petersen, Hans Wolff, Else Petersen, Suus Freudenthal, Celestin Freinet, Kees Both
- Vorm volgt functie
- Reformpedagogiek
- Traditionele onderwijsvernieuwers
- NJPV

2. Een pedagogische grondhouding

Het kind

- Antropologie van het kind
- Basisbehoefte van kinderen
- Kindbiografie

Pedagogisch leiderschap

- Leermeestertraject
- Subjectief concept
- Mentale modellen
- Kinderen de kans geven zelfstandigheid te ontwikkelen

3. Leef-werkgemeenschap

- De kracht van de stamgroep
- De driejarige stamgroep
- Gelukkige groep: leren samenleven
- Groeperingsvormen
- Groepsprocessen
- Leren samenwerken
- Leerling-gezel-meester
- Schoolwoonkamer
- Burgerschapsvorming
- Kritisch denken: verantwoordelijkheid nemen voor elkaar en de wereld
- Omgaan met ouders

4. Een ritmisch weekplan

Samen spreken

- Kringen: functies en verschijningsvormen
- Welke doelen worden impliciet bereikt
- Vragen stellen
- Evalueren
- Groepsvergadering/Groepskas
- Besluitvorming

Samen spelen

- Spelvormen
- Spelfuncties
- Groepsprocessen en spel
- Spelend leren
- Jonge kind: spel is het zijn van 't jonge kind
- Spelontwikkeling
- Van spelend naar betekenisvol onderwijs

Samen werken

- Blokperiode
- Cursussen versus stamgroepwerk
- Keuzecursussen

Samen vieren

- Functies vierden
- Vormen vierden
- Reflectievormen: successen en vooral het leren en het leven vierden

Stil zijn

- Individuele basisactiviteit:
experimenteren, denken, bidden/
mediteren
- Functie stilte
- Vormen stilte

6. Stamgroepwerk

- Krachtige pedagogisch situatie
- Fiets van Jansen
- De verwondering in ere houden
- Denkkader: vaardigheden
 - o Leren samenwerken
 - o Creatief denken
 - o Kunstzinnige oriëntatie
 - o Betekenisvol onderwijs
- Denkkader: prikkelen
 - o Thema's/projecten
 - o Verhalend ontwerp
 - o De ruimte als pedagoog
- Denkkader: zichtbaar maken
 - o Procesgericht documenteren
 - o Groepsboek

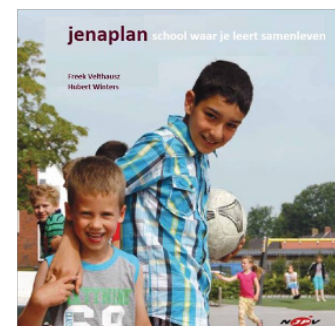
7. Jenaplan en het jonge kind

- 10 Ankers
- Kennis als basis



5. Didactische grondhouding met een pedagogische belofte

- Leergesprekken
- Jenaplandidactiek
- Organisatievormen in driejarige stamgroep
- Samen leren
- Betekenisvol onderwijs
- Uitgaan van verschillen
- Zicht op ontwikkeling
- Rapportage



WAT TE DOEN



Tijdens de opleiding zorg je ervoor dat je aan kunt tonen welke ontwikkeling je doormaakt en dat je voldoet aan de eindtermen om het diploma te kunnen behalen.

Opleidingsmap

In de opleidingsmap vind je alle basisinformatie terug. Daarnaast gebruiken we ook digitale middelen en wie wil drukt deze zelf af en verzamelt het in de opleidingsmap. Zo kun je al deze benodigde documenten steeds weer terugvinden. De medestudenten in je steungroep, of misschien nog andere studenten waarvan jij graag steun zou willen, nodig je uit om mee te kijken en feedback te geven. Jullie volgen elkaar nauwgezet. De docent volgt jouw ontwikkeling in grote lijnen. In de map zit een 'Eigenwijzer' waarop je zelf kunt noteren wat je al gedaan hebt.

Ideeën voor de komende jaren documenteren

Een van de belangrijkste doelen van de opleiding is dat jij jouw eigen ideeënbundel voor de komende jaren ontwikkelt. We bespreken steeds een 'ideaalsituatie' tijdens de bijeenkomsten. Wat gunnen we kinderen en op welke wijze kun jij dit bereiken door middel van het jenaplanconcept? Jij gaat al die ideeën zelf verzamelen en documenteert dit op jouw eigen wijze.

Verplichte literatuur

We dagen je uit je kennis van het concept te versterken. Je leest daarvoor verplichte- en zelfgekozen literatuur. (zie bladzijde 10). Je maakt op eigen wijze zichtbaar binnen je documentatie wat deze literatuur jou gebracht heeft.

Jenaplancompetenties: jouw ontwikkeling zichtbaar maken

Tijdens de opleiding staat jouw persoonlijke pedagogische opdracht centraal. 'Wat beloof ik mezelf en de kinderen?' Gedurende de opleiding worden momenten ingepland waar je met deze pedagogische biografie/opdracht aan de slag gaat. Het is de bedoeling dat het stilstaan bij deze pedagogische opdracht, de attitudeverandering van de stamgroepleider stimuleert.

Je onderzoekt en beschrijft je pedagogische biografie en de eerste 5 basisprincipes:

- Hoe staat het ervoor?
- Waar ben je al in gegroeid?
- Hoe zie je dat terug in de groep?
- Wat merk je aan de kinderen?

Dit doe je steeds aan de hand van gestelde criteria. Je deelt dit met de andere deelnemers en de opleiders. Zo blijft dit levend en wordt het een groeidocument tijdens de opleiding.

Meesterstuk

HetKan! daagt jou uit om aan den lijve te ervaren wat 'verbeteren in de praktijk' betekent. Je hebt hier al een basis voor gelegd in je documentatie. We gaan dit in de eindfase verdiepen door middel van een actieonderzoek wat je in de praktijk gaat doen. Je maakt je onderzoek zichtbaar in een meesterstuk. Het actieonderzoek wordt ondersteund door alle literatuur, kennis, vaardigheden, competenties die je hebt

opgedaan tijdens de opleiding en/of die je bewust voor dit onderzoek hebt gekozen. Gebaseerd op de uitslag van je onderzoek, maak je een plan om de uitkomst daarvan te verwerken in jouw dagelijkse praktijk. Het is namelijk wel de bedoeling dat je iets hebt aan je meesterstuk. Het wordt liever geen 'boekenkastvuller'. Jij, de kinderen, de school, gaan ervan profiteren! Later in de opleiding wordt aangegeven aan welke kwaliteitseisen deze eindopdracht moet voldoen: dit staat omschreven in het document 'uitstroomprofiel'.

Maatje

Binnen de opleidingsgroep zoek je een maatje. Je maatje wordt je 'Critical Friend'. Met je maatje bespreek je de gehele voortgang binnen de opleiding. Je bekijkt en leest elkaars documentatie, de jenaplancompetenties en meesterstuk en reflecteert erop. Tijdens de bijeenkomsten krijg je hier tijd voor maar soms zul je ook samen afspreken tussen de bijeenkomsten.

Afstudeerfase

De ontwikkeling van een student wordt gevolgd via de eigen documentatie. Op basis hiervan voert de opleider tussentijdse gesprekken met studenten.

De opleiding wordt afgesloten door:

Een eindgesprek, waarbij de ontwikkeling van de student het uitgangspunt vormt:

De student toont zijn/haar ideeënbundel

De student moet het behaalde niveau van de Jenaplancompetenties aantonen.

Daarnaast doet de student verslag van het actieonderzoek in een meesterstuk.

Tijdens de afsluitende bijeenkomst verzorgt elke student een presentatie over het actieonderzoek. Zowel medestudenten, schoolleiders, vertegenwoordigers van de NJPV en eventueel andere belangstellenden zijn hierbij aanwezig.

Aanwezigheidsplicht

Je volgt de bijeenkomsten waarbij 100% aanwezigheid gewenst is, (minimaal 80% aanwezigheid is vereist). Door de impact van het samen leren tijdens de bijeenkomsten is dit ook

nagenoeg niet te vervangen door opdrachten. Je moet het ervaren hebben.

Stage

Voor studenten, die op een jenaplanschool werken, geldt dat zij jaarlijks minimaal één dag stagelopen op een andere jenaplanschool. De student kan een stage kiezen die gekoppeld wordt aan de onderzoeken, die de student aanpakt. HetKan! streeft ernaar tijdens de tweedaagsen een stagemoment te plannen.

Eigenwijzer

Alles wat je voor de opleiding moet doen kun je vinden binnen de eigenwijzer: noteer hierin steeds alles wat je gedaan hebt zodat jij zelf overzicht kunt houden en je eigen route kunt bepalen.

Spel

Spel is een van de 4 belangrijke basisactiviteiten binnen het jenaplanonderwijs. Deze vorm heeft een krachtige functie voor de kinderen in de groep. Jij verzorgt een of meerdere keren een spel. Je bereidt het voor en voert het tijdens de bijeenkomst met je collega studenten uit. Iedereen krijgt van jou een heldere omschrijving van het spel en je weet te vertellen welke functie juist dit spel heeft.

Tot slot

Als opleidingsdocenten willen we zoveel mogelijk Jenaplan-aspecten toepassen in de opleiding. Leren door te doen: in gesprek, in spel, in werk, in viering en in stilte. Als je in aanmerking komt om aan de opleiding mee te doen, dan zijn de verwachtingen hooggespannen. Niet iedereen kan zomaar stamgroepleider worden. Daar komt heel wat bij kijken. De kracht van de groep en de kwaliteit van de opleiding zijn een geweldig vliegwieltje om heel ver te komen, jij als deelnemer bent cruciaal. HetKan!



JENAPLAN COMPETENTIES

Attitudeverandering gericht op de zuiver pedagogische instelling

Jij doet er toe!



Je onderzoekt en beschrijft je pedagogische biografie en de eerste 5 basisprincipes:

- Hoe staat het ervoor?
- Waar ben je al in gegroeid?
- Hoe zie je dat terug in de groep?
- Wat merk je aan de kinderen?

Pedagogische biografie vragen: (Waar kom ik vandaan)

- Wie waren de leraren of mensen die jou positief hebben geïnspireerd. Wat deden ze?
- Wie waren de leraren/mensen die je negatief geïnspireerd hebben. Wat deden ze?
- Wat zijn belangrijke gebeurtenissen geweest in jouw leven die jou beïnvloed hebben en hoe?
- Wie waren er toen beschikbaar voor jou?
- Ben je gezien?
- Beschrijf een situatie waarin jij een leraar bent die je wilt zijn. Wat doe je, wat doe je niet? Wat doen de kinderen en wat doen ze niet?
- Beschrijf een situatie waarin jij een leraar bent die je niet wilt zijn. Wat doe je, wat doe je niet? Wat doen de kinderen en wat doen ze niet?

De eerste 5 basisprincipes met indicatoren (uit de Rozentuin)

Basisprincipes over de mens

Basisprincipe 1: Elk mens is uniek; zo is er maar één.

Basisprincipe 2: Elk mens heeft het recht een eigen identiteit te ontwikkelen.

Basisprincipe 3: Elk mens heeft voor het ontwikkelen van een eigen identiteit persoonlijke relaties nodig: met andere mensen, met de zintuiglijk waarneembare werkelijkheid van natuur en cultuur, met de niet-zintuiglijk waarneembare werkelijkheid.

Basisprincipe 4: Elk mens wordt steeds als totale persoon erkend en waar mogelijk ook zo benaderd en aangesproken.

Basisprincipe 5: Elke mens wordt als een cultuurdrager en - vernieuwer erkend en waar mogelijk ook zo benaderd en aangesproken. Hierbij gaat het om cultuuroverdracht en het experimenteren met nieuwe cultuurvormen.



*Jij doet
ertoe!*



VERPLICHTE RELEVANTE LITERATUUR

Voor de opleiding geldt de volgende verplichte literatuur (6 titels):

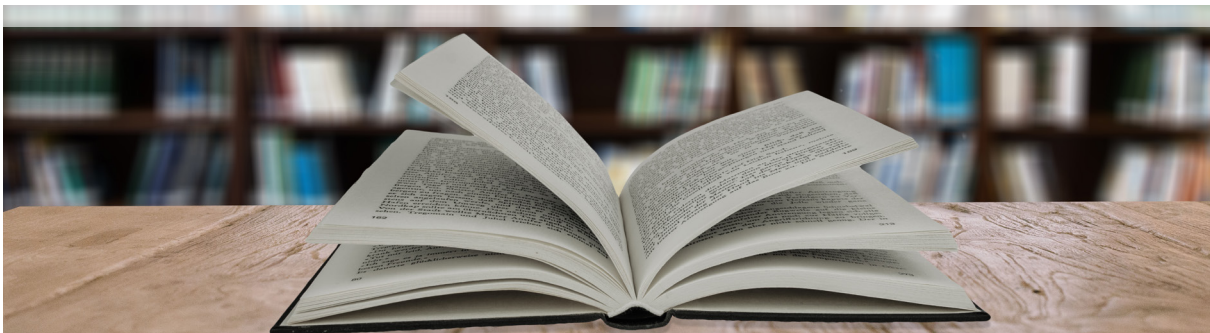
- Petersen, P (1927) Het kleine jenaplan (Herziene druk). (J. Bos,vert) Barendrecht: Stichting Uitgeverij Doorbraak
- Velthausz, F en Winters,H (2014) Jenaplan school waar je leert samenleven
- Nagtzaam, I. en Oijen, A van (2019). IK WIL SPELEN! Nederlandse Jenaplanvereniging, Zutphen.
- Broersma, R en Velthausz, F (2008) Petersen en Freinet, Jenaplan en Moderne School. Valthe: De Freinetwinkel
- Jenaplan 21, K. Both
- Kroon, N en Nagtzaam, I en Wentzel M (2015) Inspiratieboek voor de gelukkige klas. Verkrijgbaar via de website van HetKan!

Naast deze verplichte literatuur mag de student zelf nog 5 titels kiezen:

1. Keuzeboek
2. Keuzeboek
3. Keuzeboek
4. Keuzeboek
5. Keuzeboek

10 artikelen:

- Kees Both – De geschiedenis van de basisprincipes
- Waarneembare kwaliteit (achtergrond kwaliteitscriteria; Kees Both)
- Op zoek naar de stilte in de school (innerlijke basisactiviteit; Kees Both)
- De stamgroep als onderzoeksgemeenschap (Kees Both)
- Spel in de jenaplanschool (Charles vd Horst)
- Luister je wel naar mij (Martine Delfos)
- Artikel wat nog wordt door gegeven tijdens opleiding
- Artikel wat nog wordt door gegeven tijdens opleiding
- Artikel wat nog wordt door gegeven tijdens opleiding
- Artikel wat nog wordt door gegeven tijdens opleiding





^{het}
Kan!